

PISMO UREDNIŠTVU

Kdo je avtoritativna osebnost?

Med slovenskimi kulturniki sta Taras Kermauner in Dimitrij Rupel tista vsiljiva samozvanca, ki menita, da sta poklicana dajati sodbe (ki jim pripisujeta dokončno in neprizivno veljavo) o vrsti slovenskih kulturnikov, svojih sodobnikov, ne da bi se prej vprašala, ali sta tej vlogi kos in ali imata zanj vse pogoje?

Verjetno bo kdo izmed bralcev, ki ju natanko ne pozna, celo nasedel njuni blagozvočni retoriki. Kermauner je na priliko zelo patetično zatrobental v prvi številki letošnje *Sodobnosti* (str. 16): »Najhujša nevarnost za gledališče in družbo je obstoj klik, to je, oblastniških grup, katerih namen je forsirati pripadnike lastne grupe, druge pa onemogočiti.«

To zveni zelo moralno in zelo asketsko, toda, kaj bi se sprenevedali, ko pa počneta Kermauner in Rupel ravno in natančno to, da forsirata pripadnike lastne grupe, druge pa onemogočata ...

Kermauner je to na veliko počel (Mikeln imenuje to njegovo pisanje žolčni maraton) v svojem beograjskem Dnevniku in nadaljuje v svojih sedanjih spisih, Rupel pa v prvi številki letošnje *Sodobnosti*, ko je razglabljal o avtoritativnih osebnostih. Ta naziv je odrekel Vidmarju, Potrču in Boru, pripisuje pa ga Kermaunerju in Pirjevcu ...

Rupel se je docela pootročil, verjame sam sebi, da je poklican deliti spričevala o tem, kdo je avtoritativna osebnost in kdo ne. Česa vsega ni izrekel o Josipu Vidmarju, ki ga je še pred nedavnim (1980), obravnaval zelo spoštljivo v intervjuju z njim v *Delu* (sobotni prilogi).

Citirajmo Rupla: »V pisateljski zavesti zadnjih dvajsetih let velja Josip Vidmar kot arogantna in destruktivna figura, marsikdaj celo po krivici. Dejstvo je seveda, da je Josip Vidmar ustvaril malo takšnega, na čemer bi se lahko utemeljevali današnji kulturni ustvarjalci. Razen omenjenih mladostnih spisov, ki so jih mlajši pisci (med drugimi tudi pisec pričujočih vrstic) izkopali iz pozabe, da bi vsaj delno popravili ali relativizirali kulturni profil Josipa Vidmarja, ni ostalo tako rekoč nič ... Josip Vidmar je danes slejkoprej samo delna avtoriteta: na njegovi strani je starejša literarna garnitura, na njegovi strani je politika, na njegovi strani so množični mediji. Vidmar je na neki način vsiljena avtoriteta, zapovedana avtoriteta ...«

Bralci bi utegnili opozoriti Rupla, naj bo bolj natančen in naj zapiše raje: V pisateljski zavesti Tarasa Kermaunerja in Dimitrija Rupla velja Josip Vidmar kot destruktivna in arogantna figura. Naj ne falzificira zavesti drugih slovenskih pisateljev, ki so v tem primeru drugačnega mnenja.

Takih falzifikatov, žaljivih oznak, neresnic in izmišljotin v Ruplovem pisanju kar mrgoli in taka sta ves Ruplov slog in raven, kadar piše »eseje«. Včasih je bil esej zvrst, ki je vsebovala predvsem resnico in znanstveno podlago, danes pa je to lahko tudi pamflet ali kakršno koli natolcevanje ...

Ko ugotavlja Rupel, da so na Vidmarjevi strani tudi množični mediji, se ni mogoče ubraniti vtisa, da veje iz njegovih vrstic Ruplov izvirni kompleks: v enem izmed prejšnjih »esejev« se je v Sodobnosti razjokal in razodel slovenskim bralcem, da ga televizija (ki je eden izmed množičnih medijev) zapostavlja in ignorira...

Ceprav je po njegovi oznaki Vidmar vsiljena, zapovedana avtoriteta, se je Rupel hotel tej vsiljeni avtoriteti vsiljivo prikupiti in je zato naredil z njim intervju. Ali je bil tudi ta Ruplov intervju z Vidmarjem zapovedan in vsiljen?

Na ta intervju je napisal Janez Menart duhovit epigram:

Ker rad bi s slavo se ovesil,
se je na Vidmarja obesil,
a ni ugleda si prisnubil,
le Vidmar ga ob njem je zgubil.

Menartov epigram zadeva bistvo, zakaj je Rupel intervjuval Vidmarja. Morda je pričakoval, da bo Vidmar z njim in sploh z mlajšimi avantgardnimi pisci (avantgardnimi in »avantgardnimi«) zato kaj bolj blag in prizanesljiv. A Vidmar je bil dosleden kot vedno in niti najmanj galanten, kajti šlo mu je za resnico in ne za dajanje poklonov...

Tudi to je po vsej verjetnosti vplivalo, da je Rupel, ki je v tem intervjuju vsaj za javnost bil še dokaj spoštljiv do Vidmarja, zdaj spet pokazal svoj pravi obraz in ga v svojem »razdeljevanju« med avtoritativne in neavtoritativne osebnosti izločil iz prve in ga porinil v drugo skupino.

Neverjetno smešen in napihnen pa je Ruplov samohvalniški slog: če ne bi bilo slučajno Dimitrija Rupla in drugih mlajših piscev, ki so usmiljeno in blagodušno »relativizirali« in »popravili« kulturni profil Josipa Vidmarja, ne bi ostalo od njega nič...???!!!

Ali je Dimitrij Rupel sploh prebral, kaj je napisal? Ali sta mu sovraštvo in zavist povsem zameglila razsodnost?

Potem je Dimitrij Rupel napisal nekaj zmedenih misli in ocen o Mateju Boru. Izjavil je o njem, da je Matej Bor morda še najbolj protislovna in seveda tragična figura. (Ta »seveda« je zelo značilen Ruplov »dodatek«). Rupel je opisal ganljivo zgodnico, kako so se predstavniki tedanje mladine (z Ruplom in drugimi uredniki tedanjega mladinskega tiska) sestali z Borom na pobudo Vladimira Dedičera, češ da bi se morali mladi pobotati z Borom, ki je bil eden izmed podpisnikov protesta zoper pisanje tedanje Tribune (njen urednik je bil Dimitrij Rupel). Sestanek z Borom pa je bil po mnenju Rupla nekam zadržan, mladi so verjetno pričakovali, da jim bo padel Bor okrog vratu... Rupel je bil, skratka, hudo razočaran zaradi »hladnega« Bora, ki je obsodil pačenje revolucije v tedanji Tribuni...

In Rupel pripoveduje dalje: »da je Bor sicer imeniten pesnik, toda... zdaj je revolucija za Bora opravljena, zgodovina se je ustavila. Bora cenijo danes samo še kot prevajalca iz angleščine, sicer pa se od njega ne da ničesar več naučiti. Skratka, nemogoče, da bi bil vsestranska avtoriteta.«

Ni težko razbrati iz Ruplovega pisanja, da zameri Boru predvsem zaradi tistega »hladnega« odnosa do mladih, ko je bil Rupel še urednik Tribune in da mu je od takrat Bor trn v srcu... Zakaj naj bi bil Bor tragična

figura, je znano samo Ruplu. Matej Bor — ali je to treba dokazovati? — je vsestranski književnik: pesnik, dramatik in romanopisec. Pravkar tiskajo njegov najnovejši roman pri založbi Obzorja. Je tudi izvrsten epigramatik in basnopisec. Prevajanje je samo eno izmed mnogih literarnih področij, s katerimi se nad vse uspešno ukvarja. Rupel bi ga rad predstavil kot literarnega mrtveca, za katerega se je zgodovina že ustavila. Toda Rupel se bridko moti, to o mrtvecu, je lahko samo njegova pobožna želja...

Ce je tu kdo tragična, bolje rečeno tragikomična figura, je to zagotovo samo Dimitrij Rupel, ki si je skupno s Tarasom Kermaunerjem zadal nalogo, razvrščati slovenske kulturnike v različne predalčke s pozitivnimi in negativnimi predznaki. To pot si je izmislil oznako o »avtoritativnih« osebnostih.

Pa sta res precej tragikomična ta dva kulturnika, če sta sploh kulturnika, kajti z živimi kulturniki, njunimi sodobniki, ravnata precej nekulturno... Sicer pa je njuno rezoniranje in »analiziranje« že uveljavljenih veličin zelo prozorno: dokler pišeš in kritiziraš velike, si tudi sam velik...

Ganljiva je Ruplova skrb o tem, ali imamo Slovenci avtoritativne osebnosti ali ne, toda ves njegov krčeviti napor, da bi spravil v to kategorijo nekaj svojih prijateljev (med njimi kajpak tudi Kermaunerja) je popolnoma odveč, kajti zgodovina je v tem pogledu neizprosna in ne pozna privilegijev.

Dušan Mevlja

Kontraepigrama

Dušan Mevlja *Usmiljenemu Smiljanu*

Pesnika poznam, ki (srčnomili)
prenaduti kritik se mu smili.
Nežnost udvorljiva in pozorna,
zlahka še za slepca je prozorna.

Epigramofanatiki

Taki epigramatiki, ki zamerijo
plešču, da ima redke lase,
se norčujejo iz njegovega imena,
taki fanatiki so brez pomena,
za njih je bolje, da se
v duhovitosti nikdar ne merijo...

Predvidoma v prihodnji številki

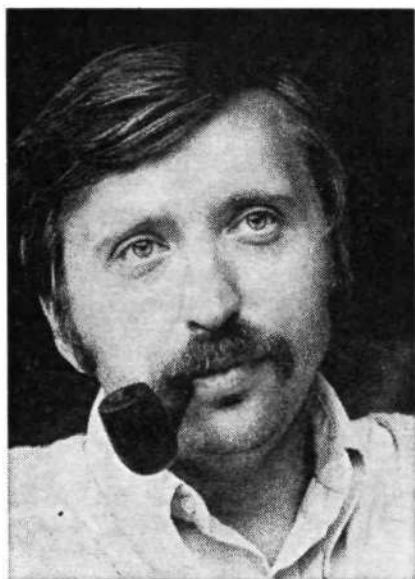
Nada Gaborovič, Proza
Jože Javoršek, Usoda slovenske partizanske pesmi
Vladimir Kovačič, Proza
Kajetan Kovič, Pesmi
Lojze Krakar, Pesnica Desanka Maksimović
Partizanska pesem in spomin nanjo (Ob štiridesetletnici vstaje,
slovenski in jugoslovanski pesniki o svoji partizanski pesmi
Tone Pavček, Pesmi
Žarko Petan, Proza
Tomaž Šalamun, Pesmi
Borut Trekman, Popotovanje v začaranem krogu
Mirko Zupančič, Razprava

DVA POPRAVKA

V odgovoru na Anketo (Slovensko gledališče danes) se je v prispevku Kristijana Mucka, št. 1, stran 27, vrstica 26, zgodila napaka, ki diametralno spreminja smisel stavka. Natisnjeni stavek se glasi: »Mislim, da je v sedanjem večja moč v nadaljnjih totaliziranih konceptov.« Pravilno pa bi bilo: »Mislim, da je v sedanjem večja moč **kot** v nadaljnjih totaliziranih konceptov.«

V razpravo Janka Kosa o Hlapcih (Sodobnost 1981, št. 2) se je na začetku tretjega odstavka str. 113 vrinila napaka, ki je popačila celoto. Stavek se pravilno glasi: »Resnici na ljubo je potrebno priznati, da sta si bili obe predstavi podobni ne samo v tem, da sta se odločili za docela svobodno, avtonomno ali — kot se glasi nova beseda za to stvar — »intervencijsko« obravnavanje avtorjevega teksta, ampak da je bila tudi smer, kamor sta ga s svojimi posegi poskušala uravnati, v marsičem skoraj ista ali vsaj vzporedna.«

Nekatere novosti naših sodelavcev

Dimitrij Rupel

BESEDE IN DEJANJA
(Literarnosociološki eseji)

Jože Javoršek

ČRNA ORHIDEJA
(Polemike)

Pavle Zidar

MOJA DRUŽINA
(Mladinska povest)

Leopold Suhodolčan

SNEŽNO ZNAMENJE
(Roman, posmrtna izdaja)